Lietas Nr. A420155425
A42-00314-26/23
ECLI:LV:ADRJRIT:2026:0505.A420155425.2.S

Administratīvā rajona tiesa

Rīgas tiesu nams

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2026. gada 5. maijā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Rudīte Migla,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /Persona A/ pieteikuma par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu pārrēķināta invaliditātes pensija.

Aprakstošā daļa

[1] Pamatojoties uz pieteicējas /Persona A/2021. gada 13. decembra iesniegumu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) Jelgavas reģionālā nodaļa 2021. gada 14. decembrī pieņēma lēmumu Nr. 21/3006657, ar kuru pieteicējai no 2021. gada 15. septembra piešķirta 3. grupas invaliditātes pensija līdz 2022. gada 14. septembrim.

Pieteicējai piešķirtā invaliditātes pensija 2022. gada 28. oktobrī, 2023. gada 29. augustā un 2024. gada 8. aprīlī tika pagarināta, pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas iesniegtajiem ekspertīzes aktiem par 3. invaliditātes grupas termiņa pagarinājumu.

Aģentūra 2025. gada 3. februārī saņēma Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas informāciju par to, ka pieteicējai ir noteikta 2. invaliditātes grupa no 2025. gada 23. janvāra līdz 2027. gada 22. janvārim.

Aģentūras Jelgavas reģionālā nodaļa 2025. gada 3. februārī pieņēma lēmumu Nr. 25/304688 (turpmāk – sākotnējais lēmums), ar kuru nolēma pārrēķināt 3. grupas valsts invaliditātes pensiju sakarā ar 2. invaliditātes grupas noteikšanu un apdrošināšanas iemaksu papildināšanu pēc pensijas piešķiršanas/pārrēķināšanas 390,57 *euro* apmērā mēnesī no 2025. gada 23. janvāra līdz 2027. gada 22. janvārim.

Ar aģentūras direktora 2025. gada 27. marta lēmumu Nr. 25/801090 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

[2] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā, pamatojot to ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Aģentūra ir nepareizi aprēķinājusi pieteicējas apdrošināšanas stāžu, jo no aģentūras tīmekļvietnes e-pakalpojumā pieejamās izziņas par pieteicējas apdrošināšanas stāžu konstatējams, ka no 2011. gada līdz 2024. gada beigām pieteicējas apdrošināšanas stāžs ir 9 gadi un 11 mēneši, nevis 8 gadi un 6 mēneši.

[2.2] Kritiski ir vērtējams arī tas, ka aģentūra pārsūdzēto lēmumu pamato ar spēkā neesošu normu – Ministru kabineta 2001. gada 5. jūnija noteikumu Nr. 230 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no valsts pamatbudžeta un valsts sociālās apdrošināšanas speciālajiem budžetiem" $15.^3$ punktu.

[2.3] Likuma "Par valsts pensijām" 16. panta ceturtā daļa un 24. pants, ciktāl tās attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109. pantam.

Konkrētajā gadījumā nosakāmas divas salīdzināmas personu grupas, proti, no vienas puses, 2. grupas invalīdi, kuriem iepriekš noteikta 3. grupas invaliditāte un kuri pēc tās noteikšanas joprojām bijuši darba ņēmēji un veikuši sociālās iemaksas līdz 2. grupas invaliditātes noteikšanai, un, no otras puses, sociāli apdrošināti darba ņēmēji, kuri veikuši sociālās iemaksas un kuriem 2. grupas invaliditāte noteikta uzreiz.

Pie abām minētajām grupām piederošas personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, jo ieguvušas tiesības uz invaliditātes pensiju un periodā līdz 2. grupas invaliditātes noteikšanai bijušas sociāli apdrošināti darba ņēmēji, kas veikuši sociālās iemaksas.

Pieteicēja atsaucas uz Satversmes tiesas 2014. gada 11. decembra spriedumu lietā Nr. 2014-05-01, ar kuru atzīta likuma "Par valsts pensijām" 16. panta ceturtā daļa (attiecīgajās redakcijās) par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Lai gan pēc minētā sprieduma ir veikti vairāki minētās normas grozījumi, tomēr pēc būtības problēma nav atrisināta. Proti, pieteicēja, kurai iepriekš bija piešķirta pensija saistībā ar 3. grupas invaliditātes noteikšanu, ar lēmumu ir piešķirta ievērojami mazāka pensija saistībā ar 2. grupas invaliditātes noteikšanu, kas neatbilst pieteicējas sociālajām iemaksām, salīdzinot ar personām, kurai 2. grupas invaliditāte piešķirta bez iepriekšējās 3. grupas invaliditātes noteikšanas. Faktiskā pensijas atšķirība šādos gadījumos ir gandrīz četras reizes, kas nekādi nevar būt attaisnojama no cilvēktiesību aizsardzības viedokļa un arguments, ka iepriekš pieteicēja saņēma 3. grupas invaliditātes pensiju ir pamats tam, lai ar lēmumu samazinātu četras reizes pensiju, neiztur nekādu kritiku.

Pensija faktiski sastāda pusi no minimālās mēneša darba algas 740 *euro*, kas tiešā veidā ir pretrunā visai Latvijas sociālās aizsardzības sistēmai, jo šādi tiek prezumēts, ka pieteicējai, neskatoties uz smagu invaliditāti, jāturpina gūt ienākumus, lai saglabātu cieņpilnu dzīves kvalitāti, jo minimālā alga neļauj cieņpilni dzīvot, nerunājot jau par atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšanu, kas izriet ne tikai no Satversmes, bet arī no Latvijai saistošās Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 28. panta.

[2.4] Ar pārsūdzēto lēmumu ir pārkāpts arī privātpersonas tiesību ievērošanas princips, vienlīdzības princips, tiesiskuma princips, tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips, patvaļas aizlieguma princips un tiesiskās paļāvības princips, jo pārkāpjot Satversmi nav veicināta privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzība, lēmums neatbilst tiesību normām, tā pieņemšanā netika izmantotas tiesību normu interpretācijas pamatmetodes, kā arī lēmums ir balstīts uz kļūdainiem faktiem.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteikums nav pamatots un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā norādītājiem argumentiem, papildus norāda turpmāk minēto.

[3.1] Pieteicējas minētā izziņa ir nevis par apdrošināšana stāžu, bet gan par sociālās apdrošināšanas iemaksām un apdrošināšanas periodiem, kuros veiktas vai bija jāveic valsts sociālas apdrošināšanas iemaksas. Pieteicējai līdz 2025. gada 1. janvārim apdrošināšanas periods ir 10 gadi 2 mēneši, bet invaliditātei pieteicēja uz 2025. gada 1. janvāri ir bijusi apdrošināta 8 gadus un 6 mēnešus.

Apdrošināšanas stāžs var atšķirties no apdrošināšanas periodiem atkarībā no tā, kādiem valsts sociālās apdrošināšanas veidiem persona ir bijusi pakļauta, kā arī atkarībā no tā, vai ir faktiski veiktas iemaksas – šis nosacījums attiecas tikai uz vecuma pensijas piešķiršanu, un līdz ar to no pieteicējai reģistrētiem apdrošināšanas periodiem, kas ir 10 gadi 2 mēneši, apdrošināšanas stāžs vecuma pensijai ir 9 gadi un 8 mēneši, jo 2011. gada septembrī, 2016. gada jūnijā, 2017. gada februārī un martā, 2019. gada jūnijā un 2020. gada februārī nav veiktas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas (10 gadi 2 mēneši – 6 mēneši = 9 gadi 8 mēneši).

Pieteicējas invaliditātes pensijas apdrošināšanas stāža aprēķinā ir iekļauti periodi, kad ir aprēķinātas iemaksas, bet faktiski tās nav veiktas – 2017. gada februāris un marts (2 mēneši), bet nav iekļauti periodi, kad pieteicēja, būdama bezdarbnieka un slimības pabalsta saņēmēja, nebija pakļauta invaliditātes apdrošināšanai, bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periods no 2015. gada februāra līdz 2015. gada septembrim ieskaitot, proti, 8 mēneši, un slimības pabalsta saņemšanas periodi – 2014. gada oktobris, 2020. gada jūlijs, no 2021. gada janvāra līdz 2021. gada aprīlim ieskaitot, 2023. gada jūlijs un 2023. gada novembris, proti, 8 mēneši. Līdz ar to invaliditātes stāžu pieteicējai neveido 1 gads 4 mēneši (8 + 8 = 16 mēneši = 1 gads 4 mēneši), kurus atņemot no apdrošināšanas stāža 9 gadi 10 mēneši (9 gadi 8 mēneši + 2 mēneši), veidojas stāžs invaliditātei – 8 gadi un 6 mēneši.

[3.2] Likuma "Par valsts pensijām" 30. panta piektajā daļā noteikts, ja no invaliditātes pensijas izmaksas pārtraukšanas dienas pagājuši vairāk nekā pieci gadi, invaliditātes pensiju piešķir no jauna.

Pieteicējas gadījumā nav tādi faktiskie apstākļi, lai invaliditātes pensiju piešķirtu no jauna. Tāpat no lietā esošajiem dokumentiem secināms, ka nav iestājies jauns apdrošināšanas gadījums, proti, no 2021. gada 15. septembra sākotnēji noteiktā invaliditāte periodiski tiek pagarināta.

[3.3] Ministru kabineta 2001. gada 5. jūnija noteikumu Nr. 230 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no valsts pamatbudžeta un valsts sociālās apdrošināšanas speciālajiem budžetiem" $15.^3$ punkts minēts kļūdaini, kā arī nebija attiecināms uz pieteicēju laikā, kad tas bija spēkā, bet tas nav ietekmējis lēmuma būtību. Savukārt par minēto noteikumu $15.^2$ punktu norādāms, ka tas minēts, lai pamatotu to, ka slimības pabalsta un bezdarbnieka pabalsta saņēmējs nav apdrošināts invaliditātei.

[3.4] Tā kā Satversmes tiesa ar 2014. gada 11. decembra spriedumu lietā Nr. 2014-05-01 atzina likuma „Par valsts pensijām" 16. panta ceturto daļu (2013. gada 17. jūlija redakcijā) par spēkā neesošu no 2015. gada 1. jūlija, Saeima ir veikusi grozījumus minētā likuma 16. panta ceturtajā daļā un 24. panta piektajā daļā, kas stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā.

Pieteicējai invaliditātes pensijas pārrēķins saistībā ar invaliditātes grupas maiņu veikts no 2025. gada 23. janvāra saskaņā ar minētā likuma 16. panta ceturto daļu un 24. panta piekto daļu, kas ir likuma 2015. gada 1. jūlija redakcijā, kas pieņemta pēc Satversmes tiesas 2014. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2014-05-01.

[4] Tiesā 2026. gada 24. martā saņemts pieteicējas papildu paskaidrojums, kurā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[4.1] Pieteicēja nevar piekrist aģentūras norādei, ka nav iestājies jauns apdrošināšanas gadījums, bet gan no 2021. gada 15. septembra sākotnēji noteiktā invaliditāte periodiski tiek pagarināta. Pieteicējai iepriekš bija noteikta 3. invaliditātes grupa, bet tagad ir noteikta 2. invaliditātes grupa, līdz ar to tā nav sākotnēji noteiktās invaliditātes periodiska pagarināšana.

[4.2] Pieteicēja lūdz tiesu vērsties Satversmes tiesā par likuma "Par valsts pensijām" 16. panta ceturtās daļas un 24. panta, ciktāl tās attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, atbilstību Satversmes 91. un 109. pantam, ņemot vērā, ka, neskatoties uz likumdevēja veiktajiem grozījumiem pēc Satversmes tiesas 2014. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2014-05-01, normas pēc būtības neparedz taisnīgu sociālo iemaksu ņemšanu vērā gadījumos, kad invaliditātes grupa tiek mainīta no vieglākas uz smagāku.

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi. Pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa konstatē, ka procesa dalībnieki nav lūguši lietas izskatīšanu mutvārdu procesā un nepastāv citi šķēršļi lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tādējādi tiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[6] Lietā nav strīda par faktiskajiem apstākļiem, ka pieteicējai no 2021. gada 15. septembra piešķirta 3. grupas invaliditātes pensija, bet no 2025. gada 23. janvāra tā pārrēķināta sakarā ar 2. invaliditātes grupas noteikšanu un apdrošināšanas iemaksu papildināšanu pēc pensijas piešķiršanas/pārrēķināšanas 390,57 *euro* apmērā mēnesī (*lietas 10.-11. lapa*).

Lietā ir strīds par 2. invaliditātes grupas pensijas apmēra lielumu un normatīvo aktu, uz kura pamata tā piešķirta/pārrēķināta, atbilstību Satversmes 91. un 109. pantam.

[7] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām” 16. panta ceturto daļu, mainoties invaliditātes grupai, 2. grupas invaliditātes pensijas apmērs pārrēķināms no invaliditātes atkārtotas noteikšanas dienas, ņemot vērā apdrošinātās personas individuālo un maksimāli iespējamo apdrošināšanas stāžu, vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, kāda bija ņemta vērā, piešķirot invaliditātes pensiju.

Atbilstoši likuma „Par valsts pensijām” 16. panta pirmās daļas 1. punktam II grupas invalīdiem invaliditātes pensijas apmērs tiek aprēķināta pēc formulas:

Asi

P = 0,4 x Vi + -------- x Vi x 0,1

Asie

P — pensija,

Vi — apdrošinātās personas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga par jebkuriem 36 mēnešiem pēc kārtas (neatkarīgi no tā, cik ilgs bijis pārtraukums darbā) pēdējo piecu gadu laikā pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas,

ASi — apdrošinātās personas individuālais apdrošināšanas stāžs,

ASie — maksimāli iespējamais apdrošināšanas stāžs no likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteiktā vecuma sasniegšanas līdz šā likuma 11. panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanai.

Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 5. panta otrajā daļā noteikts, ka sociālajai apdrošināšanai obligāti ir pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie iekšzemes darba ņēmēji pie darba devēja, savukārt likuma „Par valsts pensijām” 11. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 65 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 20 gadiem.

Aģentūra pieteicējas 2. grupas invaliditātes pensijas apmēra noteikšanai izmantojusi datus, kādi izmantoti 3. grupas invaliditātes pensijas piešķiršanai, tas ir, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas 2021. gada 15. septembrī 513,05 *euro*, kas noteikta par periodu no 2016. gada 1. septembra līdz 2021. gada 31. augustam (*lietas 45.-46. lapa*);

Asi – individuālais apdrošināšanas stāžs (izteikts gados) uz pensijas piešķiršanas dienu – pieci gadi;

ASie – maksimāli iespējamais apdrošināšanas stāžs no likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteiktā vecuma sasniegšanas līdz šā likumā noteiktā vecuma asniegšanai 50 (65-15).

P = 0,4 x 513,05 + 5:50 x 513,05 x 0,1 = 205,22 + 5,13 = 210,35 *euro*.

Tālāk pensijas apmēram 210,35 *euro* tika piemēroti indeksi saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 15. jūlija noteikumu Nr. 398 "Noteikumi par valsts pensijas apmēra pārskatīšanu" 8. punktu, ka, pārrēķinot invaliditātes pensiju, ja mainījusies invaliditātes grupa, aprēķinātajam invaliditātes pensijas apmēram piemēro indeksus, kādi bija piemēroti pensijai pirms tās pārrēķināšanas, nosakot to 305, 38 *euro* apmērā.

[8] Likuma „Par valsts pensijām" 16. panta ceturtā daļa noteic, ja personai ir apdrošināšanas periods, kas uzkrāts pēc pensijas piešķiršanas līdz iepriekšējam mēnesim, kurā mainās invaliditātes grupa, tad, mainoties invaliditātei uz 1. vai 2. grupu, par šo apdrošināšanas periodu nosaka pensijas pārrēķina daļu atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" 24. panta piektajai daļai un to pievieno šajā daļā noteiktajā kārtībā aprēķinātajai pensijai.

Pensijas pārrēķina daļa par veiktajām apdrošināšanas iemaksām pēc pensijas piešķiršanas ir aprēķināta pēc formulas :

P1 = (ASi1/ASie1) x Vi1 x 0,4, kur:

ASi1 - mēnešu skaits, kuros pēc pensijas piešķiršanas veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas invaliditātes apdrošināšanai. Saskaņā ar aģentūras rīcībā esošo informāciju pieteicējas mēnešu skaits invaliditātes apdrošināšanai pēc pensijas piešķiršanas, periodā no 2021. gada 1. septembra līdz 2024. gada 31. decembrim, ir 38 mēneši (*lietas 10. lapa*).

ASie1 - maksimāli iespējamais apdrošināšanas stāžs (izteikts mēnešos) no likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" noteiktā vecuma sasniegšanas (15 gadi) līdz likuma "Par valsts pensijām" noteiktā vecuma sasniegšanai (65 gadi) pensijas pārrēķināšanas dienā – 600 ((65 – 15)x 12) mēneši.

Vi1 - Iesniedzējas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga par papildinātajiem mēnešiem, kuros veiktas apdrošināšanas iemaksas invaliditātes apdrošināšanai, ir 3362,91 *euro* (*lietas 10. lapa*).

P1 - pensijas pārrēķina daļa = 85,19 *euro* (38 : 600 x 3362,91 x 0,4).

Pensijas pārrēķina daļu 85,19 *euro* pieskaita pie 2. grupas invaliditātes pensijas apmēra 305,38 *euro*, līdz ar to pieteicējas 2. grupas invaliditātes pensijas apmērs no 2025. gada 23. janvāra noteikts 390,57 (305,38 + 85,19) *euro*.

Tātad, mainoties invaliditātes grupai, pieteicējai invaliditātes pensija netika piešķirta no jauna, bet tā tika pārrēķināta, ņemot vērā datus, kādi ir bijuši pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas. Līdz ar to tiesa vērtē, vai aģentūra pamatoti, mainoties invaliditātes grupai, pieteicējai invaliditātes pensiju nevis piešķīra no jauna, bet pārrēķināja.

[9] Administratīvā procesa likuma 8. pantā noteikts, ka iestāde un tiesa, piemērojot tiesību normas, izmanto tiesību normu interpretācijas pamatmetodes (gramatisko, sistēmisko, vēsturisko un teleoloģisko), lai sasniegtu taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu. Piemērojot gramatisko interpretācijas metodi, iestāde un tiesa noskaidro tiesību normas jēgu no valodnieciskā viedokļa (17. pants).

[9.1] Likuma „Par valsts pensijām" 16. panta ceturtās daļas pirmais teikums noteic, ka invaliditātes pensijas apmēra pārrēķinā jāņem vērā apdrošinātās personas individuālais un maksimāli iespējamais apdrošināšanas stāžs, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kāda bija ņemta vērā, piešķirot (pārrēķinot) invaliditātes pensiju, un pensijas pārrēķina daļas, kas bija aprēķinātas līdz invaliditātes grupas maiņas dienai.

Tātad attiecībā uz apdrošināšanas iemaksu algas laika posmu izšķirošs ir vārdu salikums „kāda bija ņemta vērā". Šis vārdu salikums ir vērsts uz pagātnes formu, proti, uz faktu, kas vienreiz jau vērtēts un ņemts vērā. Savukārt divdabja teiciens „piešķirot (pārrēķinot) invaliditātes pensiju" norāda uz konkrēto faktu, kas tika vērtēts un ņemts vērā. Līdz ar to no normas nepārprotami izriet, ka 1. un 2. grupas invaliditātes pensijas apmēra pārrēķinā ņem vērā apdrošināšanas iemaksu algu, kāda bija ņemta vērā, kad tika piešķirta invaliditātes pensija – izskatāmajā gadījumā 2021. gada 15. septembrī.

[9.2] Likuma „Par valsts pensijām” 16. panta ceturtajā daļā noteikts, ka mainoties invaliditātes grupai, 1. un 2. grupas invaliditātes pensijas apmērs pārrēķināms no invaliditātes atkārtotas noteikšanas dienas šajā pantā noteiktajā kārtībā (..). Tātad minētā norma nepārprotami noteic, ka gadījumā, ja invaliditātes grupa mainās uz smagāku, invaliditātes pensijas apmērs tiek pārrēķināts, nevis tiek piešķirta jauna invaliditātes pensija.

Turklāt ņemams arī vērā tas, ka pensiju sistēma atbilstoši likumam balstās uz principu, ka pensijas tiek piešķirtas, realizējoties noteiktam sociālajam riskam, un nevar tikt piešķirtas no jauna, bet var tikt vienīgi pārrēķinātas un indeksētas (sk. *Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 8. punktu*).

[8.3] Iepazīstoties ar Satversmes tiesas 2014. gada 11. decembra spriedumu lietā Nr. 2014-05-01, tiesa secina, ka, Satversmes tiesa nav apšaubījusi normā noteikto, ka jāņem vērā apdrošināšanas iemaksu alga, kāda bija ņemta vērā, aprēķinot (pārrēķinot) invaliditātes pensiju. Minētajā lietā pastāvēja šaubas par to, vai ir taisnīgi noteikts apdrošināšanas iemaksu algu periods.

Pēc minētā Satversmes tiesas sprieduma Saeima ir veikusi grozījumus likuma “Par valsts pensijām” 16. panta ceturtajā daļā un 24. panta piektajā daļā, kas stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā. Kā norādīts likuma “”Grozījumi likumā “Par valsts pensijām” ”, kas stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā, anotācijā invaliditātes pensijas pēc 1997. gada 1. janvāra tiek piešķirtas valsts obligātās sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros, pamatojoties uz konkrētās personas apdrošināšanas iemaksu algu, kāda bijusi pirms iestājies konkrētais risks – invaliditāte.

Tas, ka mainās invaliditātes grupa, nenozīmē, ka ir iestājies jauns apdrošināšanas gadījums. Likumā ietvertais princips, ka invaliditātes pensiju var pārrēķināt vai indeksēt, bet nevar piešķirt no jauna, atbilst sociāli atbildīgas valsts principam. Nav pamata piešķirt invaliditātes pensiju no jauna gadījumā, kad mainījusies invaliditātes grupa, jo pats pensijas piešķiršanas pamats – invaliditāte – ir palicis nemainīgs.

Jāatzīmē arī, ka, iestājoties invaliditātei, persona saņem invaliditātes pensiju, kuru izmaksā arī tad, ja šī persona turpina strādāt. Tātad persona veic sociālās apdrošināšanas iemaksas invaliditātes apdrošināšanai, taču tajā pašā laikā arī saņem invaliditātes pensiju no valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta.

Vērtējot invaliditātes pensijas piešķiršanas no jauna iespējas, jāņem vērā, ka invaliditātes pensija ir tikai viens no pensijas veidiem. Ja no Satversmes 91. vai 109. panta izrietētu vienas pensionāru kategorijas, kurai jau kādu laiku ir piešķirta un izmaksāta pensija, tiesības noteiktos gadījumos pieprasīt pensiju piešķirt atkārtoti pēc pirmreizējiem nosacījumiem, tas varētu radīt nepieciešamību apsvērt arī citu pensionāru kategoriju tiesības šajā ziņā. Piemēram, personai, kurai piešķirta vecuma pensija un kura turpina strādāt, pensiju var pārrēķināt, nevis piešķirt no jauna, kas dotu lielāku pensijas apmēru nekā pensijas pārrēķināšana (sk. https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/C31CBED7BAE8551BC2257E50002625A0?OpenDocument#b.).

Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka aģentūra pamatoti 2. grupas invaliditātes pensiju nevis piešķīra no jauna, bet pārrēķināja jau piešķirto pensiju.

[9] Attiecībā uz pieteicējas norādīto par nepareizi aprēķināto viņas apdrošināšanas stāžu, jo viņas apdrošināšanas stāžs no 2011. gada līdz 2024. gadam ir 9 gadi un 11 mēneši (*lietas 29.-36. lapa*) nevis 8 gadi un 6 mēneši kā ņem vērā aģentūra, tiesa norāda.

Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 3. panta pirmajā daļā noteikts, ka sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību, invaliditāti, maternitāti, paternitāti, bezdarbu, vecumu, nelaimes gadījumu darbā vai saslimšanu ar arodslimību, bērna kopšanu, kā arī papildu izdevumiem sakarā ar sociāli apdrošinātās personas vai tās apgādībā esošās personas nāvi. Sociālā apdrošināšana ir valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļa.

Ņemot vērā minēto, invaliditātes pensiju sistēmas mērķis ir garantēt personai, kura veselības stāvokļa dēļ nevar pilnvērtīgi iesaistīties darba tirgū, ienākumu atvietojumu atbilstoši sociālās apdrošināšanas iemaksām.

Likuma “Par valsts pensijām” 9. panta pirmā daļa noteic, ka valsts pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža, kurā ieskaitāmi mēneši, kuros veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās

apdrošināšanas veidam.

Minētā panta otās daļas 1. “a” apakšpunkts noteic, ka apdrošināšanas stāžu veido apdrošināšanas iemaksu periodi, kuru laikā persona bijusi obligāti sociāli apdrošināmā persona kā darba ņēmējs, par kuru veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas.

No minētā secināms, ka apdrošināšanas stāžs invaliditātes pensijas aprēķināšanai tiek noteikts, apdrošināšanas stāžā ieskaitot tos mēnešus, kuros veiktas vai bija jāveic invaliditātes apdrošināšanas iemaksas.

Atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 14. panta trešajai daļai to obligāto iemaksu objektu, kuras veicamas no valsts pamatbudžeta un speciālajiem budžetiem, nosaka Ministru kabinets.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 5. jūnija noteikumu Nr. 230 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no valsts pamatbudžeta un valsts sociālās apdrošināšanas speciālajiem budžetiem” 15.[2] punktu invaliditātes apdrošināšanai tiek veiktas obligātās iemaksas no invaliditātes, maternitātes un slimības speciālā budžeta normatīvajos aktos par obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa sociālās apdrošināšanas veidiem noteiktajā apmērā: no maternitātes pabalsta – par personām, kuras saņem maternitātes pabalstu, vai no paternitātes pabalsta – par personām, kuras saņem paternitātes pabalstu, izņemot darba ņēmējus, iekšzemes darba ņēmējus pie darba devēja – ārvalstnieka – un pašnodarbinātos, ja šīs personas sasniegušas vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai šīm personām ir piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi).

Atbilstoši minētajām tiesību normām no slimības un bezdarbnieka pabalsta netiek veiktas apdrošināšanas iemaksas invaliditātei, līdz ar to mēneši, kuros pieteicēja saņēma slimības un bezdarbnieka pabalstu, nav ieskaitāmi viņas apdrošināšanas stāžā.

Kā to jau pamatoti norādījusi aģentūra, no slimības un bezdarbnieka pabalsta tiek veiktas apdrošināšanas iemaksas vecuma pensijai, līdz ar to slimības un bezdarbnieka pabalsta periods tiks ieskaitīts pieteicējas apdrošināšanas stāžā, piešķirot vecuma pensiju.

Tādējādi pieteicējas apdrošināšanas stāžs invaliditātes pensijai ir noteikts pareizi 8 gadi un 6 mēneši.

[10] Pieteicēja norāda, ka pārsūdzētajā lēmumā piemērotās tiesību normas neatbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

Satversmes 91. pants noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Savukārt 109. pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.

Tiesības nav absolūtas, tās tiek konkretizētas speciālajos likumos, paredzot priekšnoteikumus un termiņus konkrētu pabalstu un pensiju saņemšanai, kā arī to apmēru. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 109. pantā noteikto pamattiesību īstenošanā likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, regulējot jautājumu par to, kāda veida sociālo nodrošinājumu un pēc kādiem kritērijiem tā vai cita personu grupa to saņems (*Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 9. punkts*).

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka nav nozīmes tam, vai divās grupās ietilpstošu personu invaliditātes pensijas apmērs tiek noteikts, pārrēķinot iepriekš piešķirtu invaliditātes pensiju vai arī aprēķinot invaliditātes pensiju no jauna. Būtiskākais šajā gadījumā ir tas, ka abās grupās ietilpstošās personas vienādu laika posmu ir veikušas sociālās iemaksas valstī pastāvošās sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. 2012-09-01 12.2. punktu*). Valsts lēmumi sociālo tiesību jomā tiek pieņemti, vadoties ne tik daudz no juridiskiem, bet vairāk no politiskiem apsvērumiem, kas savukārt atkarīgi no likumdevēja priekšstata par valsts sociālo pakalpojumu sniegšanas principiem un sabiedrības vai kādas tās daļas īpašas nepieciešamības pēc valsts palīdzības vai atbalsta. Savukārt tiesai ir jāatturas no politisku jautājumu izvērtēšanas, jo tie primāri ietilpst demokrātiski leģitimētā likumdevēja kompetencē (*Satversmes tiesas 2016. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-21-01 12.1. punkts*).

Tā kā konkrētā tiesiskā situācija ir atrisināta ar grozījumiem likuma „Par valsts pensijām” 16. panta ceturtajā daļā un 24. panta piektajā daļā, tiesa nesaskata pamatu vērsties Satversmes tiesā.

[11] Ņemot vērā minēto, tiesa pārsūdzēto lēmumu atzīst par tiesisku.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251. pantu un 289.–291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /Persona A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu pārrēķināta invaliditātes pensija.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese R. Migla